

TASAVVUF VE HALVET; İBRAHİM HAKKI HAZRETLERİ

[İbrahim Hakkı hazretleri *Marifetname* isminde] meşhur ve çok hoş bir eser yazmış. Orada tasavvufa dair bir bölüm de ayırmış. Kendisi Nakşî, Kâdirî tarikatlerine bağlı olduğu anlaşılan bir kimse... Diyor ki;

a. Tasavvufta Dört Şey Artı İki Şey Yapmak Lazım

“Tasavvufta dört şey artı iki şey yapmak lazım...”

1. *Killet-i taâm*: Yemeği azaltmak veya yemeğin azlığı, demek. *Taklîl*, azaltmak demek. Azaltmak mânasına *taklîl-i taâm* denir. *Killet*, az olmak demek.

2. *Killet-i kelâm*: Çok konuşmayacak. Çok konuştuğunda hata, günah, kusur, kabahat, gıybet, dedikodu... Hep dilden oluyor.

3. *Killet-i menâm*: *Menâm*, uyku demek. Uyku az olacak çünkü ömrümüzün büyük kısmı lüzumsuz uyumalarla geçiyor. Asıl uyulmamacak, ibadet edilecek zamanlarda da çok uyuyor. Veyahut da artık yeni moda telef yolları çıktı. Televizyon var; herkesin gecesini gündüzünü mahvediyor, kalbini karartıyor, çok fena yapıyor.

4. *Uzlet-i enâm*: Kenara çekilecek. Kala-balık, kahve, gazino, pavyon, stadyum, eğlence, arkadaşlar, toplantılar vs... İnsanları çok mahvediyor, oralarda çok günahlara giriliyor. *Uzlet-i enâm* da olacak.

5. *Zikr-i müdâm*: Dilimiz daimî zikrullahla meşgul olacak.

6. *Tevekkül-i tâm*: Cenâb-ı Hakk'a tam tevekkül edecek.

Altı tane! Sesleri de birbirine benziyor; bir duyuşta hatırda tutmak güzel...

Dikkat edersek, halvet dediğimiz ibadet şeklinde bunların hepsi var. Bir, az yemek var. Oruç var, yemek azaltılıyor. İki, az konuşuluyor. Eğlence ve sohbet yeri değil. "Mahsusçuktan birbirimize dargın olalım." demişiz, konuşma da yok. Uyku da sınırlı yani azaltılınca azalıyor. Bastırırsan sığıyor, gevşetirsen genişliyor. Uyku azalınca zaman bereketleniyor.

Bir şey daha oluyor. İnsan az zamanda uyuduğunda derin uyuyup daha dinleniyor. Geniş zamanda yattığında uyku yayılıyor, cıvıyor, gevşiyor ve insan da gevşek, esnemeli oluyor. Yani yaramıyor.

Zikr-i müdâm'ı, zikri de yaparsa var, yapması lazım; o da var. *Uzlet-i enâm* var, kapılar

kapalı. Cemaat geldiği zaman öbür odada duruyorsunuz ve ancak namaz için çıkıyorsunuz. İnsanlarla fazla yüz göz olmak da dervişe çok ziyan ettiriyor. Olur olmaz şeyden çok zamanlar [geçiyor.]

Bu; yarım halvet, tam halvet değil. Yine birbirimizle konuşma görüşme oluyor, tam tenhalık değil. Tam halvet değil ama işte biraz benziyor. Asıl bu halleri toplumun içinde halvetteymiş gibi kendisini koruyarak yapabilmesi gerektiğini anlatmak için mürşid-i kâmiller, büyüklerimiz, pirllerimiz *halvet der encümen* diyorlar; asıl olan o.

Bunun bir hikâyesi de var. Bu mânâyı hatırda tutmaya yarayacak bir hikâye:

b. Şehirde Yaşamak, Dağda Çobanlık Yapmağa Benzemez

İki evliyâ kardeşten birisi şehirde ayakkabı tamirciliği yaparmış. Eskici baba, ayakkabı tamir ediyor. Ötekisi de dağda çobanlık yaparmış. İkisi de evliyâ, evliyâdan mübarek insanlar.

Dağdaki, şehirdeki kardeşini dükkânında ziyaret için giderken, “Kardeşimi ziyaret edeyim, şuna bir de hediye götüreyim.” diye mendilin içine süt sağmış. Naylon değil, o zaman

naylon yok. Mendilin içine sütü sağmış, iki ucundan bağlamış, sallayarak sütü götürüyor. Şişe değil, naylon değil; mendille süt götürüyor. Mendilde süt getirdi, keramet gösteriyor.

“Şu direktteki çiviye asıver.” demiş.

Öyle duracak yani. Tamam, asmış. Biraz sonra bir kadın gelmiş;

“Eskici baba! Benim ayakkabımın ökçesi çıktı, şunu tamir ediver.” demiş.

Pabucu çıkartmış, eliyle uzatırken -çarşaf var ama- kolunun bir kısmı görünmüş. Dağdaki çobanın da gözü oraya takılmış. Direktteki süt aşağıya damlamaya başlamış.

Eskici babanın gözü yerde ama kaşını yukarıya kaldırmış, bakmış ki süt damlıyor.

“Aman kardeşim! Dikkat et. Şehirde yaşamak, dağda koyun gütmeye benzemez, zordur.” demiş.

Dağda kolay! Dağda da evde de kolay! Hele halvethanede daha kolay! Burada ne ki! Her şey yolunca, elhamdülillah... “Keşke bütün sene Ramazan olsa, keşke bütün ömür halvet olsa.” diye insan daha hoşuna gidiyor. İnsan, “Ne kadar güzel! İlimle, irfanla, zikirle, Kur’an’la meşgul olmak...” diye düşünüyor.

Ama dışarıda?

Bir, insanın kendisinin gönlünün meyletmesi, gözünün kayması var. Bir de, “Tevbe, ben öyle işlere yanaşmam.” diyene, gözüne kestirip de ona sataşmaya, onu elde etmeye gelenler var. Bir de öyleleri var. Bunun aslında ilk başta suçu kabahati yok ama ötekisi kafaya koymuş. Kimin parası var, kim kuyumcu, kim mobilyacı, kimin lüks arabası var; göz koyuyorlar, takip ediyorlar.

Bizim Türkiye’den Avrupa’ya giden talebelerden bir tanesi var, oradan birisiyle evlendi. Evlendiği İngiliz kız da müslüman oldu, bereket versin. Samimi de müslüman oldu yani ikna oldu; iyi müslüman oldu diyelim. O bizim hatuna anlatmış. “Biz, hadi fakülteye gidelim de şöyle orta şarktan bir delikanlı avlayalım.” derdik, demiş.

İngiliz kızı! Şeytan! Her şeyi bilir. Nerden yanaşıp nasıl gönül çececeğini vs. her şeyi bilir.

“Hadi gidelim de bir tanesini avlayalım.”

Çünkü zenginler geliyordu okumaya. Onlardan birisini kandırdığın zaman zengin bir ailenin gelini oluyor. Bunlar korkmaz. Evlenip keyfi olduğu kadar... Keyfi bittikten sonra alır başını çeker gider, çocuğu da “bunu yetiştirin”

diye kiliseye verir. Belki papazlar böyle tavsiye de ediyorlar. “Bir çocuk alın. Bize teslim edin. Yetiştirelim.” diyorlar.

Bizim arkadaşlardan birisi yalvardı, yakardı, uğraştı; mâni olamadı. Çocuğu bir Alman kızıyla evlendi ve çocuk sahibi oldu. Kız bir dirsek çevirdi; çocuğu da aldı, Almanya’ya gitti. Anası hasta, babası perişan oldu. Kızdılar, küstüler, barıştılar filan...

Çocuğun başında kavak yelleri esiyor. Nasihat dinlemedi; bizi de, anasını da, babasını da dinlemedi. Şimdi duruyor. Kız bir tekme vurdu, bir dirsek çevirdi... Bunların düzenleri böyle...

Onun için, aslolan Ramazan’dan sonra toplumun içinde halimiz nice olacak?

Allah yardımcımız olsun.

Evde çoluk çocuk... Her birisi bir havada... Her birisi bir şey ister... Büyüğü var, küçüğü var, hanımın arzuları, istekleri, talepleri, baskıları var...

Mürşid-i kâmilin nazarı kimya imiş. Bir nazar etti mi kömürü altın yaparmış. Kapkara kömürü altın yaparmış. Ayakta, halvete girmeden evirir çevirir, pişirir oldurur, tatlandırır

ballandırırımış. Yani bu işin yolu bu ama bu yolun kestirmesi de varmış.

Bir mübarek şeyh efendi varmış. Akşamüstü cahil, ümmî, köylü Kürt olarak yatmış. Gece Cenâb-ı Hak bütün ilimleri kafasının içine geçirivermiş. *Emseytü Kürdiyyen*. “Kürt olarak akşam yattım.” *Asbahtü Arabiyyen*. “Sabahleyin Arap’mış gibi kalktım.”

İlimlerin hepsini Cenâb-ı Hak gönlüne ih-san edivermiş.

Bir yerde de siliyor:

c. Şeyhim Allah Ne Güzel Yaratmış

Şeyh efendinin birisi yanındaki müridiyle yolda giderken karşıdan bir adam geliyormuş. Mürit bir bakmış, güzeller güzeli bir adam, delikanlı... Yani çok yakışıklı, çok parlak... Şeyhine demiş ki;

“Şeyhim! Allah ne güzel yaratmış. Allah böyle güzel yarattıktan sonra bu güzel yarattığı kulunu cehenneme atıp yakar mı?”

Yakar yakmaz, sana ne, ne biçim soru! Yüzünün güzelliğine bakmıyor ki kalbinin güzelliğine bakıyor ama böyle demiş.

Soruya cevap vermemiş de müridine;

“Ona o kadar dikkatli baktın mı? Akıbetini, bu işin sonucunu yakın zamanda görürsün.” diyor.

Ayrılmışlar, eve gitmiş. Hafızasındaki bilgiler kaybolmuş. Bu gelen daha kadın değil, parlak yüzlü bir delikanlı... Şeyhinin yanında da bir baktı, yani çok fazla bir bakış değil... Hafızası silinmiş de, bilgileri kaybolmuş da, kalbi kararmış da... Neden sonra nasıl olduysa, nasıl düzeldiyse düzelmiş.

Onların hali öyle olunca televizyonların karşısında bu milletin hali nice olur. Kalbi kap-kara kararır, zift gibi olur, bir de sertleşir, taşlaşır. Artık din, iman sevmez olur; nasihat anlamaz olur. Hocadan kaçır, hocasını sevmez, hocaları sevmez.

Gözüne sahip olmazsan gönlünü de koruyamazsın. Başımızı eğip parmağın ayakucuna bakarak yürümek tercih ediliyor. *Nazar ber kadem*. Bakışı ayakta, ayağının, pabucunun ucunda; baktığı yer orası.

Bu devirde bu televizyon çok büyük bir felaket oldu. Ben ömrümde görmediğim, gitmediğim yerleri, insanları burada gördüm. Tabii herkes öyle oluyor. Film diyor; adamın evlilik,

yatak, banyo halini, şusunu busunu gösteriyor. Haber diyor, gösteriyor.

Almanya'da bir televizyonda rastladım. Kadının resmini, kadın doğum halindeyken çekmiş, kadın da sırtıyor. Umumi televizyonda... Ne biçim ahlâk anlayışı!

Bu toplumların ahlâk anlayışı nasıl?

Televizyon faydalı bir âlet diye bir de çoluk çocuk istiyor, bastırıyor diye alıyoruz.

Ben kendi kendime demiştim ki, "Bilgisayar olmazsa ilim filan olmaz..." Meğerse onun da müstehcen yerleri, adresleri varmış. Üniversitelerde öğrenciler oraya dalıyormuş, başında polis duruyormuş. Avustralya'da söylediler; üniversitede yasaklanırmış, nasıl yasaklanıyorsa...

Hatta birisi bir bilgisayar dükkânı açmak istedi. "Olur, senin mesleğine uygun." dedim. Birisi dedi ki;

"Hocam, olmaz. Şimdi bu bilgisayarı herkes ilim için kullanmıyor. Kimisi kötü amaçla, müstehcen eğlence amacıyla kullanıyor. Çocuklar da oyun için kullanıyor." dedi.

Evin içine televizyon ve bilgisayar girdi, durum tarif edilmeyecek kadar fena oldu.

Ankara’da bir tanıdığımız, İstiklal gazisi Mehmet Efendi vardı. Allah makamını âlâ, ruhunu şad eylesin. Babamla da kardeş olmuştu, kardeşliği vardı. Beyaz sakallı, biraz hacı efendiye benzer gibiydi. Boyu posu [yerinde] bir mübarek zâttı. Ankara’da meşhurdu. Tatlı tatlı anlatırdı;

“Evladım! Biz eve geldiğimiz zaman ocağı yakmak için kibrit almak icap ederdi. Kibritin üstünde resim olurdu da o resmi kazır, kutuyu öyle getirirdik.”

Kibrit kutusunun üstündeki resmi kazıtıp, kazıyıp eve öyle sokarken şimdi hangimizin evinde gazete, dergi yok?

Varsa söylesin. Gazeteler, mecmualar giriyor; televizyon, bilgisayar duruyor. Gerçi artık herkes kötü tarafını kullanmıyordur ama bu devirde çok zorlaştı. Bir de böyle kötü şeyi bir seyretti mi kalbi kararıyor. Hemen bitkinin köküne tuz ekmiş gibi oluyor, kuruyuveriyor. Gözü günaha bakınca mâneviyâtı yeşermiş, gelişmiş olan bitki bükülüveriyor, kalbi kararveriyor.

...

Artık mektup filan da yok. Bilgisayardan karşılıklı konuşuyorlarmış. Biz Avustralya’da

bir arkadaşa ev alacaktık. İyî, mübarekçe bir arkadaş... Fakir, ben de biraz desteklemek istedim. Ev aradık, çok güzel bir ev bulduk. 900-950 metrekare, bahçesi var, iki katlı garajı var, çok da ucuz. Emlakçı gösterdi bize, “Tamam, teklifi verelim.” dedik, karar verdik. Emlakçı dükkâna döndü. Sydney’den yani 1000 kilometre uzaktaki birisi bilgisayarla satın almış, geç kalmışız. Bilgisayarla arsayı görmeden satın almış. Hayret ettim. Artık böyle şeyler bilgisayardan alınıyor, satılıyor. Bilgisayarda pazar var.

Siz bilgisayar kullanıyor musunuz?

Bu yeni neslin bilgisayarı ayrı bir şey oldu. Daktilo yerine de geçiyor. Eskiden daktilo cihazları vardı; çek, çat pat, döndür, kâğıdı kaldır, sil. Şimdi onların hepsini; ortalamasını, silmesini, eklemesini, açmasını, her birini bilgisayar yapıyor.

Ah! Benim doktora, doçentlik yapacağım zamanda elimde bilgisayar olacaktı... Sonradan oldu bunlar...

d. Çocuklarımızı Öyle Yetiştireceğiz ki

Yani çocuklarımızı, kendimizi çok kollayacağız. Öyle yetiştireceğiz ki günahı gördüğü zaman günaha meyletmemeyi öğreteceğiz.

“Evet, bu günah! Tamam, ama ben bunu yapmam. Ölürüm, yine yapmam.”

Eski ümmetlerde mü’mini yatırıyorlarmış. Başına testereyi, bıçkayı koyuyorlarmış. Başından ayakucuna kadar ikiye biçiyorlarmış. Yine imanından dönmüyormuş, vazgeçmiyormuş.

...

Çünkü o da lazım!

Neylerse güzel eyler. Hepsi yerli yerinde, hikmetli...

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz, Kur’ân-ı Kerîm’i her Ramazan’da Cebrail *aleyhisselam*’a baştan sona bir okumuş. Bu da hafızasını kuvvetlendirme oluyor. Vefat edeceği sene iki defa okumuş. Hafızların mukabele âdeti oradan geliyor.

Mukabele ne demek?

Karşı karşıya gelmek, demek. Cemaatin karşısına geçiyor, okuyor. Cemaat de Kur’ân-ı Kerîm’i açıyor, dikkatle takip ediyor ve hatası varsa düzeltiyor. Hafızayı tazeleme...

Efendimiz, tüm Kur'an'ı Ramazan'da Ceb-rail *aleyhisselam*'a okurmuş. Mübarek, kıraat ederken de kelimeleri hızlı değil tane tane, harfleri söyleyecek gibi okurmuş.

Allah bize o güzel okuyuşu ilham etsin. Mânasını anlayarak, tefekkür ve tedebbür ile, “bu sözün arkasındaki anlam nedir” diye okumak önemli...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
24 Ramazan 1421 / 20.12.2000

[Bütün DİĞER ÇEŞİTLİ KONUŞMALAR'a PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

